

המסע התחיל כמו מעצמו: ביום שלישי, 8 בינואר 2013, בשעות הבוקר. הטלפון בביתי בירושלים צלצל מוקדם. בחוץ ירד גשם כבד ורוח שרקה מבעד לחרכי התריסים. מעברו השני של הקו הייתה בתי חגית, הגרה בתל אביב. היא השתדלה שלא להגביר את קולה, לא להתרגש יתר על המידה, בכל אופן זאת כבר הייתה הלידה השנייה שהיא עוברת. אבל הבוקר הזה היה שונה. החזאים הזהירו שנחל איילון, החוצה את תל אביב מדרום לצפון, עומד להציף את נתיבי איילון, וחגית אמרה: "אני וחנן נוסעים לבית החולים. את נָעֵם (בנם הבכור) אנחנו מורידים בגן. אתם חייבים לאסוף אותו משם, אבל כדאי שתמהרו. ברדיו אמרו שהאיילון הולך להיסגר. אתם חייבים להגיע ולקחת אותו".

זה מה שצריך לומר לסבא ירושלמי מדאג: "אתם חייבים להגיע". קפצנו למכונית, נסענו בכביש הראשי, אך משהגענו לתל אביב נתקלנו בשוטרים רעובים עד אשר עצמותיהם שהפנו אותנו לדרכים צדדיות. החצר בגן הילדים הייתה מצופת, והגשם לא פסק לרגע. ברדח הודיעו שהאילון אכן נחסם. שוב נסענו בדרכים צדדיות, ועלית לירושלים שהתבססה בעננים כבדים. הטמפרטורה צנחה במהירות, אבל הבית היה חם ומעם. נעם התפנק בסיפור חדש, ובשורות על האח שעוד לא נולד. איך הוא ייראה? ולמי הוא יהיה דומה? ומה יהיה צבע עיניו? ואני סיפרתי, אבל האמת היא שהייתי מטורד בעניינים שצצו לאחרונה: הבריות שעברתי בשבועות הקודמים הצביעו על כך שאצטרך ניתוח לב דחוף כדי להחליף את מסתם אבי העורקים. הייתי צריך להשלים את הניתוח, לבטל פגישות ולפנות את עצמי לקראת הלא נודע. כף היד הקטנה של נעם לטפה את לחי, ודי היה לי בכך.

איתמר נולד בשעות אחר הצהריים של אותו יום. הוא שקל ארבעה קילוגרם ומאתיים גרם, וקווי הטלפון, שעדיין עבדו, מלאו בצחוקים מתגלגלים ובדמעות של אושר, וכולם שאלו: אתם מכנים לשלג?

לקראת עשר בלילה התחיל השלג לרדת. שקט נפלא השתרר, הטבע הנדהם דמם לרגע מול הפתיתים שצנחו בכבדות. השלג נתלה בצמדות העצים ובגגות, במכוניות ובכרכובי הבתים, עיטד את הדשאים והמדרכות בקצף ואטם את הקולות במסך רך של נוצות. חשבתי להעיד את נעם כדי שיראה את השלג יחד, בדיק כפי שעשו אתי בילדותי אבי ואמי. החלטתי לחכות לכוכר, והנחתי לו בשנתו העמוקה ובחלומותיו על אחיו הקטן שטלה.

וכך עלה הבוקר. נעם יצא אל המרפסת וראה בפעם הראשונה של. הרוח עוד חוללה בפתיתים ורחפה אותם אל המדבר. עננים כבדים הטילו כרובלות לבנות בהרים האדומים שבמרח. שמש מהוססת בצבצה מבעד לעננים.

לרגע הייתי באידויה. את המראות האלה נשאתי בדימוי עוד מהימים שסבא שלי בוסס בשלג ובסרץ בערבות הקירות של רוסיה. התשווקה לחום הנעים של התנור ניטעה בי בסיפוריו של אבי על הבית הקטן בעיירה שאיננה עוד. אני כבר נולדתי במזרח, על שפת המדבר, והנה, ביום שבו נולד לי נסר נוסף, ביום שבו הוכרע שאני חייב לעבור את הניתוח, לרגע אחר הייתי שם, רחוק מכאן, בארץ אחרת, מנותק.

ואז נשמעה הקריאה: היא פילחה את השקט הנעים כרעם מתגלגל שנוכח אל ערפאת השלג הכבד, ניצרה את היונים שרערו על חוטי החשמל והרחיקה את העננים שעוד נאחזו ביום החורף הפתאומי.

אללה הוא אבבר!!!

ושוב הייתי כאן, בירושלים. בכפר הסמוך לביתי, שרק את קולותיו אני שומע אבל את אנשיו איני מביר.

אללה הוא אבבר, אללה הוא אבבר, אללה הוא אבבר!

מָעַם נשאר אתנו כל אותו סוף השבוע. בבקרים קמתי כדי לכסות אותו ולהבטיח שישן עוד מעט. עם כוס הקפה הראשונה עמדתי במרפסת והסתכלתי בזריחות האדומות שפרחו על ההר שמל ביתי. מרחוק ראיתי את המקום שבו נטועים שלושה עצי זית מתוך עמודי פלדה גרולים, המבשרים לירושלים כי כלל המים, המלחמות תמו, על המשלט צומחים עצי זית.

במקום הזה, בין השנים 1948 ל-1967, הסתיימה מדינת ישראל והתחילה הממלכה ההאשמית של ירדן. זה היה גבול ממזקש שמשני צדדיו חיו ישראלים ממערב, ופלסטינים בעלי אזרחות ירדנית ממזרח. היום כבר אין שם גדרות תיל ולא רובים, ואף על פי כן זה גבול מחשוי מאוד. כזה שאיש כמעט לא חוצה. שם מתחילים הרי החושך שאיש לא יודע מה קורה מעברם השני, אבל קולותיהם הצלילים של האנשים נשמעים בתוך השחר הנרי. שמעתי אנשים קמים משנתם ומתחילים להתכונן לעמל היום, משהו הניע משאית כבדה והניח לה לפעול באטיות עד שיצא לדרכו, מבית אחר עלה קול שירה ומים זורמים במקלחת, נידת משטרה עברה אירשם, ואולי היה זה אמבולנס. יום חדש התחיל.

הדרך פתוחה, ומי שגר בצד השני של ההר זולג בחרישית למקומות העבודה במערב העיר. בעוד דקות יתייצבו בפתחי המוסכים הסגורים, במשרדי קופת חולים לקראת העבודה במעברה ובבית המרקחת, במכססה של הקיבוץ ובחורר האוכל, באוניברסיטה או במכללה. עורדות הבית ימתנו שהילדים יצאו לבתי הספר, כדי שיוכלו להתחיל לנקות, ומפעילי הציוד הכבד ימשיכו לחצוב מנהרות לכבישים החדשים שלנו, כדי שנגיע בהם ולא נראה דבר.

הנחתי למחשבות האלה, ושבתי לחיים בבית פנימה. במלאות שמנה ימים התכנסנו לטקס ברית צנע אצלנו בבית. חגית וחנן חשבו תחילה שלא לעשות ברית, אך כמו בעת לידתו של הבן הבסר, הם התכופפו לבסוף תחת משקלה של המסורת. החזקתי בתינוק הורן שנמנם אחרי ההלם הפתאומי, שתנו יין ושמחנו, וימים אחדים אחר כך התאשפזתי בבית החולים שערי צדק בירושלים.

הרופא המנתח, פרופ' דני ביעורן, אמר לי שאני נמצא בסיכון של מוות פתאומי ושאסור לחזות. ימים מספר אחרי הניתוח שבתי והתלבטתי במשפט הזה, 'סיכון למוות פתאומי', אבל זה כבר היה מאחוריי. בתום שבועיים צעדתי על רגליי מבית החולים, שמש נעימה קיבלה אותי, ואני חשבתי – כשנכנסתי לשם היה חורף, והנה – האביב בכול.

וכך יצאתי לדרך.

הרופאים במחלקת השיקום הורו לי ללכת בכל יום. אסור להתאמץ, אבל ללכת חייבים. לבשתי את בגדי האימון, ארזתי תיק קטן וסבב, שתייה ופרי מתוק, והתחלתי ללכת. לא רציתי לרדת בירידות כדי שלא אצטורך לטפס בעליות בדרכי חזרה, וכך הלכתי דרומה, לאורך קו פרשת המים, לעבר קיבוץ רמת רחל. אבל במקום לפנות ימנה, פניתי שמאלה, לכיוון צור באהר.

השביל לקח אותי אל פארק הזיתים ואל האנדרטה המרכזית הנטועה במרכז שאותה יצר בן קיבוץ רמת רחל, רן מורן. משם המשכתי לאנדרטה הקטנה יותר שיצר חיילי המילואים שבבשו את הגבעה, שהייתה המוצב הירדני הגדול שחלש על הדרך לדפת רחל. חיילי המילואים יצרו את האנדרטה לזכר חבריהם שנפלו בקרב ההוא. היום היא כמעט נרשקת לגור בית הספר החדש שנבנה על הגבעה. גם בית הקברות של הקיבוץ נמצא שם, עם הקברים הראשונים של אנשי גורד העבודה, שנבדו כבר ב־1926.

כשיצאתי מהבית הודיעו ברדי שליגל החג היהודי יש סגר על הכפרים והשכונות הערביות, אבל בדרכי לא מצאתי מחסום או נידת משטרה. טיילתי בין עצי הזית ושם פגשתי בצאלח אבו־קף, בן 45 מצור באהר, שרעה את הכבשים שלו. הצטרפתי אליו להליכה קלה. יחד ליוונו את הכבשים, וצאלח הסביר לי שזה רק תחביב, שריד לימים עברו. בחיי היום־יום הוא נהג משאית, עובד בחברת צן־עמי עבודות עפר. אפילו את המעיל של החברה הוא לבש בגאווה. "יש לי רישיון עד 40 טון", הוא אמר, "אני נהג טוב, אבל עמשי יש לי נקודות ואני לא יכול לנהוג, אז אני מגדל את הכבשים, שישמטו עד לחג בחודש נובמבר. בחג הקרבן יהיה לקבל עבור כל כבש 1,500 שקל וזה יספיק".

הכבשים מילאו את סיסיהן בעשב והעלו גירה בשכבן מתחת לעצים. צאלח תהה למה מביאים לישראל פועלים מסודאן ולא נותנים לאנשים כמשהו עבודה, וגם אמר עוד משהו על שלום. "אתה ואני יכולים לחיות בשלום", ואני אמרתי לעצמי, הנה האיש הראשון שפגשתי בטיול הראשון שלי מחוץ לבית אחרי הניתוח.

חזרתי לשביל הראשי, פרחי ציפורן החתול וסביוני אביב צמחו בשולים ושזרו לשבילים מסגרות כתומות צהובות. ליד האגדרטה של שלוש עצי הזית מצאתי עיתון ישן מ־23 בפברואר 2013, הימים שמיד אחרי הניחת, מצאתי את עצמי מעיק בקרע העיתון בסקרנות רבה. כך למדתי כי ב־22 בפברואר, ארבעה ימים אחרי הניחת, היו מהומות בהר הבית. עם סיום התפילה במסגדים השליכו מפגים אבנים לעבר השוטרים, וכמה מהם אף ירו לעברם זיקוקים. ההפגנה פרצה לאות הזדהות עם ארבעה אסירים ששבתו רעב בבתי המלא הישראליים. היו הפגנות גם באזור ביתוניא שבשומרון. עיתונאים פלסטינים מצירו, ובכפר קוסרא שמדרום לשכם התגלו שש מכוניות שרופות. זאת הייתה עוד פעולת טרור של מתיישבים יהודים נגד שכניהם הערבים בגדה המערבית. פעולה מהסוג הזה נקראת בכלי התקשורת 'תג מחיר'. חשבתי לעצמי – אסור לי לקרוא עיתונים, גם לא יענים, זה לא טוב ללב, אבל לא השלכתי את קרע העיתון לפח אלא אחרי שקראתי בו כל אות. אולי זה מה שגרם לי בעזת בלב? שנים של עבודה בחרשות? הסתכלתי בפרטים סביבי: בגוש האפל שישב בצד השני של האגדרטה, התברר שזאת אישה צנופה בבגד שחור שדירה לתוך האייפון האדום שלה. המראה, שלה ושל האייפון, הוריד לטובה הארמה את כובד הסמלים שמסביב, מקו הגבול ועד לקו פרשת המים, המשלטים הנעדרים, ואפילו הר הבית.

המשכתי מזרחה, וככל שהתקרבתי לגבול השטח המעובר, המראה נפרש למלא האופק, עם שרידי האור האחרון. הגה הכפר צור באהר והכפרים האחרים ממזרח לו, הבנויים בפתח המדבר, מעבר להם התרוממו דרי מאב שהעלו אד אדמים, ופניהם החרוצים התארכו אל ים המוות שהיה חבוי בבקעה. התבוננתי בבתי האבן הנטועים באי סדר על המדרות המתונים וחשבתי – איך כאן אפילו גג רעפים אדום אחד. עיניי התמקדו באוטובוס כחול שנע במרכז הכפר, תהיתי האם הוא אוסף את נוסעיו בכפר ומביל אותם אל מעבר להרי החושך, או אולי אל הר נבו, ששם עמד משה וצפה בארץ המצבטחת? הרי שם, בדלים הרחוקים, משהו עומד עכשיו וצופה בשקיעה, ואולי הם רואים את צלילתי הכבדה ותוהים מה אני עושה שם? ואולי הם מאתתים? מי זה בא? ומי הולך? מי ייסע? מי בונה בית? מי דרס בית?

האוטובוס הכחול עלה באטיות במעלה הגבעה, עד שנעלם.

חזרתי הביתה, השעות הארוכות מחוץ לבית נסכו עליי עייפות רבה. באותם ימים כל שינוי במצב הרוח שלי זכה לתגובה "זה כוודאי בגלל הטראומה".

אשתי הניחה לפני כוס תה גדולה ועוגה טרייה. "אתה צריך להיזהר עם הטוילים האזכים האלה, אל תשכח מה עבר עליך", היא אמרה ואני אמרתי שיהיה בסדר, יש לי כבר שם בראש.

שם למדתי? היא שאלה ואני התחלתי לספר לה על הספר. מעבר לדרי החושך יקראו לו. אכנס לכפר על קצות האצבעות. אכתוב. אצלם. לאט. ככל שדירתי ההתרגשות גברה והעייפות נעלמה.

"והביטחון?", היא שאלה.

"יהיה בסדר. זוכרת את בלשי באחים בלדז? I'm on a mission from God? זהו, יהיה בסדר".

כמעט שלא התווכחתי. היא חיבקה אותי מאחור וכשפנתי אליה ראיתי שקמטי הדאגה שבפניה התעמק עוד יותר.